

Gammeltorv 22
DK-1457 København K

Tlf. +45 33 13 25 12

Fax +45 33 13 07 17

www.ombudsmanden.dk
post@ombudsmanden.dk

Personlig henvendelse: 10-14

Telefonisk henvendelse:

Man.-tors. 9-16, fre. 9-15

Bring Your Own Device-princippet (BYOD)

Jeg har gennemgået de udtalelser fra Nørreskov-Skolen, Sønderborg Kommune og Undervisningsministeriet, som jeg bad om i forlængelse af din henvendelse til mig.

Jeg vender derfor nu tilbage til sagen.

Jeg er enig med Undervisningsministeriet i, at ordlyden i det brev, som Nørreskov-Skolen sendte til forældrene til elever fra 3. årgang og opefter, var egnet til at skabe tvivl hos forældrene om rammerne for BYOD-princippet ("Bring Your Own Device").

Efter min opfattelse burde Nørreskov-Skolen derfor ikke have sendt det pågældende brev til forældrene på skolen.

Jeg har noteret mig, at Nørreskov-Skolen hurtigt har præciseret retstilstanden både over for forældre og ansatte, ligesom skolen og Sønderborg Kommune har beklaget fejlen.

Jeg har ligeledes noteret mig, at Sønderborg Kommune hurtigt fulgte op på sagen over for kommunens øvrige skoler, og at kommunen har tilkendegivet fremadrettet løbende at ville sikre, at der ikke opstår en lignende situation.

Endelig har jeg noteret mig Undervisningsministeriets oplysninger om, at der ikke på nuværende tidspunkt vurderes at være behov for yderligere tiltag fra ministeriets side, men at ministeren dog fortsat vil følge udviklingen og eventuelt foretage en fornyet vurdering, hvis der opleves behov for det.

Jeg foretager mig på den baggrund ikke mere i sagen.

Jeg har i det følgende redegjort nærmere for min opfattelse af sagen.

01-10-2018

Dok.nr. 17/04318-33/ATG
Bedes oplyst ved henvendelse

+ vejledning

1. Sagens baggrund og undersøgelsens udstrækning

Jeg modtog den 27. september 2017 en klage fra dig som forælder til en elev på 3. årgang på Nørreskov-Skolen. Du havde – sammen med de øvrige forældre på årgangen – modtaget et brev fra skolen i juli måned 2017, som havde overskriften: **"Nye IT-tider på Nørreskov-skolen – Bring Your Own Device (BYOD)"**.

I brevet skrev skolen bl.a. følgende:

"Elever og lærere på 3. årgang arbejder dagligt med IT i undervisningen og derfor udruller vi nu Bring Your Own Device (BYOD) til 3. årgang, som dermed bliver digital.

Eleverne [vil] dermed ikke længere kunne låne en PC på skolen fra time til time.

Skolens bestyrelse har vedtaget, at vi tager næste skridt med BYOD og er startet med udskolingen. Derudover udrulles de enkelte årgange, efterhånden som vores kapacitet er klar til dette.

Det forventes dermed, at eleverne fremover selv har deres IT-udstyr med i form af en bærbar PC [skolens fremhævelse med fed skrift].

Det er muligt at leje et skab på skolen med stikkontakt, hvor udstyret kan opbevares, hvis dette ønskes.

Såfremt man som forældre, i helt særlige tilfælde, ikke har mulighed for at stille en PC til rådighed for sit barn, kan forældrene ansøge skolens ledelse om at få stillet en låne-PC til rådighed."

Jeg indledte på den baggrund en undersøgelse i sagen og bad den 5. marts 2018 Nørreskov-Skolen, Sønderborg Kommune og Undervisningsministeriet om en udtalelse om, hvorvidt skolen med sit brev var gået ud over de udstukne rammer for BYOD-princippet (se nærmere nedenfor under pkt. 2).

Dette er således temaet for den foreliggende sag.

Det betyder, at de øvrige konkrete forhold, som Nørreskov-Skolen og Sønderborg Kommune har været inde på i deres udtalelser, ikke er en del af min undersøgelse.

2. Min anmodning om en udtalelse

I mit brev af 5. marts 2018, hvor jeg bad om en udtalelse i sagen, anførte jeg bl.a. følgende:

“Rammer for BYOD-princippet

I forbindelse med en egen drift sag, som ombudsmanden rejste i 2010 i anledning af en artikel i Berlingske Tidende, udtalte Undervisningsministeriet bl.a.,

- at der ikke kan opkræves betaling fra forældrene for nødvendige undervisningsmidler, der benyttes som led i den almindelige undervisning
- at der ikke er hjemmel til at kræve, at elever i folkeskolen medbringer egen computer i undervisningen
- at skolen, hvis undervisningen er baseret på brug af computer, skal stille computere gratis til rådighed for elever, der ikke ønsker at benytte egen computer
- at det er kommunernes og de enkelte folkeskolers ansvar, at denne retsopfattelse klart og tydeligt kommunikeres til forældrene, så de ikke føler sig forpligtet eller presset til at lade deres børn tage deres egen computer med i skole, og
- at det ville være kritisabelt, hvis en folkeskole skabte tvivl om, hvilken retstilstand, der gælder på området.

Ombudsmanden erklærede sig i en udtalelse af 20. august 2010 enig med ministeriet.

Ombudsmanden udtalte endvidere, at han ikke havde grundlag for at anfægte Undervisningsministeriets vurdering, hvorefter der ikke var tale om en generel problemstilling i folkeskolen. Sagen er medtaget i ombudsmandens beretning for året 2010 som sag nr. 2010 18-1, se hjemmesiden www.ombudsmanden.dk (...).”

Jeg henviste endvidere til, at den tidligere undervisningsminister i et svar af 25. marts 2014 (på spørgsmål S 1174) til medlem af Folketinget Lene Espersen bl.a. havde anført følgende:

”Det fremgår klart af folkeskoleloven, at alle udgifter til undervisningen påhviler kommunerne. Det fremgår også af folkeskoleloven, at de nødvendige undervisningsmidler skal stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne. Det betyder, at hvis undervisningen er baseret på brug af fx computere eller tablets, skal folkeskolen stille sådanne gratis til rådighed for elever, der ikke ønsker at benytte eget udstyr.

En skole må gerne opfordre eleverne til at medbringe deres egen computer mv. Der kan dog ikke være tale om mere end en opfordring. Det er kommunalbestyrelsens og den enkelte skoleleders ansvar, at det klart og

tydeligt kommunikerer til forældrene, at det ikke er et krav, at eleverne medbringer egen computer mv., så de ikke føler sig forpligtede eller pressede til at lade deres børn medbringe eget udstyr. Efter Undervisningsministeriets opfattelse vil det være kritisabelt, hvis en folkeskole skaber tvivl herom.

Det er inden for disse rammer, at folkeskolerne kan have en politik om anvendelse af elevernes egne computere mv. i undervisningen.”

I mit brev af 5. marts 2018 anførte jeg også, at jeg – på baggrund af et talepapir fra et samråd den 28. marts 2017 i Folketingets Undervisningsudvalg om bl.a. BYOD-princippet – havde forstået, at den nuværende undervisningsminister var enig i det, der fremgik af ministersvaret fra den 25. marts 2014.

Jeg bad skolelederen på Nørreskov-Skolen og Sønderborg Kommune om en udtalelse om skolens anvendelse af BYOD-princippet og om, hvorvidt skolen med sit brev til forældre med børn på skolens 3. årgang var gået ud over de udstukne rammer for BYOD-princippet.

Jeg bad Undervisningsministeriet om at forholde sig til Nørreskov-Skolens og Sønderborg Kommunes udtalelser.

Endvidere bad jeg Undervisningsministeriet om at oplyse om resultaterne af de drøftelser, som undervisningsministeren i et brev af 27. november 2017 havde meddelt Folketingets Undervisningsudvalg, at hun skulle have med KL om BYOD-princippet. Jeg bad endvidere ministeriet om at oplyse, om drøftelserne havde givet Undervisningsministeriet anledning til at foretage sig noget, herunder eventuelt at udsende en vejledning til kommunerne om anvendelsen af BYOD-princippet.

3. Myndighedernes udtalelser

3.1. Skolelederen fra Nørreskov-Skolen i Sønderborg Kommune oplyste i en udtalelse af 27. marts 2018 med bilag bl.a., at brevet til forældrene på skolens 3. årgang var et standardbrev, som havde skolelederen – og ikke Sønderborg Kommune – som afsender. Det fremgik, at brevet var blevet anvendt over for forældre i de digitale klasser fra 3. årgang og opefter.

Skolelederen oplyste, at det var en fejl, at skolen hidtil i brevet havde anvendt formuleringen, at skolen *forventede*, at eleverne medbragte deres egen pc. Af udtalelsen fremgik det endvidere, at der ville blive udarbejdet et nyt standardbrev, hvor ordlyden fremover ville blive ændret til en *opfordring* til forældrene om, at deres børn medbringer egen pc. Skolelederen beklagede formuleringen af det hidtidige standardbrev.

Skolelederen oplyste også, at brevet var fjernet fra personalets fællesarkiv, og at skolelederen havde skrevet til alle forældre (via opslag på Forældreintra) for at præcisere skolens praksis og beklage fejlen. Skolelederen havde også orienteret offentligt om sagen via en pressemeddelelse.

Skolelederen præciserede, at det ikke havde været hensigten, at forældre skulle føle sig pålagt, tvunget eller presset til at lade deres barn medbringe egen pc. Skolelederen erkendte samtidig, at ordlyden i brevet til forældrene hverken havde afspejlet skolens tankegang eller den generelle intention i BYOD-princippet.

Skolelederen bemærkede desuden, at det var hendes og skolebestyrelsens overbevisning, at personalet f.eks. på forældremøder havde gjort et stort arbejde for at beskrive, at skolen kun opfordrede til – og ikke forventede – at eleverne medbragte deres egen pc.

Endvidere oplyste skolelederen, at formuleringen om, at forældre ”i helt særlige tilfælde” kunne ansøge skolens ledelse om en låne-pc, ikke var udtryk for skolens praksis på området, og at denne formulering også ville blive ændret fremadrettet. Skolelederen oplyste i den forbindelse, at ca. 25 pct. af eleverne benyttede sig af ordningen med en låne-pc, og at alle forældre, der havde ansøgt om en låne-pc, havde fået stillet en til rådighed.

Endelig oplyste skolelederen, at hun – både over for forældre, ansatte og i pressemeddelelsen – havde gjort det klart, at elever, der ikke har en pc med til undervisningen, til hver en tid vil have samme mulighed for udbytte af undervisningen som de andre elever, og at skolen stiller pc til rådighed, hvis det skønnes nødvendigt for det pågældende skolearbejde.

3.2. Sønderborg Kommune har i en udtalelse af 4. april 2018 bl.a. oplyst, at kommunen er opmærksom på, at alle nødvendige udgifter til undervisning påhviler kommunen, herunder også til IT-udstyr, som skal bruges i undervisningen. Kommunen har derfor sikret, at der er mulighed for, at forældre kan låne en pc til deres børn, hvis forældrene ønsker dette, og at lånemuligheden er uden omkostninger for forældrene.

Kommunen oplyste også, at skolen, hvis en elev måtte komme i skole uden en pc – uanset årsag – skal sikre, at eleven kan deltage i undervisningen. Kommunen oplyste, at det bl.a. kan ske ved, at der bliver stillet en pc til rådighed, eller at eleven deler en pc med en anden elev i den konkrete undervisningstime, hvor det er nødvendigt at bruge pc.

Sønderborg Kommune bemærkede, at kommunen generelt er opmærksom på udtalelser fra Folketingets Ombudsmand, herunder udtalelsen om BYOD-princippet fra 2010 om, at folkeskolerne ikke må stille krav om, at eleverne

skal medbringe deres egen pc i undervisningen. Kommunen oplyste, at det i september 2017 var blevet præciseret over for skolerne, hvordan princippet skulle anvendes.

Sønderborg Kommune oplyste endvidere, at det er afgørende for kommunen, at det på ingen måde må misforstås, at det er helt frivilligt, om man vil lade sit barn tage sin egen pc med i skole, og at ingen forældre må få den opfattelse eller oplevelse, at de er nødsaget til at lade børnene tage deres egen pc med. Kommunen oplyste, at den derfor den 9. marts 2018 har sendt en meddelelse til alle skoleledere og lærere i kommunen herom.

I forhold til den konkrete sag fra Nørreskov-Skolen oplyste kommunen bl.a., at den tog skolens oplysninger om orienteringerne til forældre og personale i marts måned 2018 til efterretning. Kommunen beklagede endvidere den konkrete sag, herunder formuleringen af brevet fra Nørreskov-Skolen.

Endelig oplyste kommunen, at den fremadrettet løbende vil sikre, at der ikke opstår en lignende situation igen.

3.3. Den 16. maj 2018 afgav Undervisningsministeriet en udtalelse i sagen.

Om retsgrundlaget anførte ministeriet bl.a. følgende:

”1. Indledningsvis kan ministeriet om sin retsopfattelse for så vidt angår krav eller forventninger fra folkeskoler om, at eleverne medbringer egen computer til brug i undervisningen henholde sig til det anførte derom i ministeriets brev af 25. maj 2010 (...) til Folketingets Ombudsmand (...).

Af Undervisningsministeriets brev af 25. maj 2010 fremgår bl.a. følgende:

’Følgende fremgår af folkeskolelovens § 2, stk. 1, 2. pkt.:

’Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres ret til vederlagsfri undervisning i folkeskolen.’

Om afholdelse af udgifter til folkeskolen hedder det i folkeskolelovens § 49, stk. 1:

’Alle udgifter til folkeskolens undervisning m.v., herunder specialundervisning og specialpædagogisk bistand i henhold til § 20, stk. 3, sygeundervisning i henhold til § 23, stk. 2, og udgifter til befordring i henhold til § 26, stk. 3, påhviler kommunerne, for så vidt der ikke er lovhjemmel for, at udgifterne helt eller delvis påhviler staten eller andre.’

Den eneste adgang folkeskolen har for at kræve forældrebetaling fremgår af folkeskolelovens § 50, stk. 7, 2. og 3. pkt., hvori det er fastsat at:

'Kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af forældrene til dækning af udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået normalt sparet hjemmeforbrug.'

Endelig fremgår det udtrykkeligt af folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt., at:

'De nødvendige undervisningsmidler skal stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne.'

Undervisningsministeriet har på forespørgsel oplyst, at det heraf følger, at udgangspunktet er, at alle undervisningsmidler, der er nødvendige for at gennemføre en undervisning i overensstemmelse med folkeskolelovens bestemmelser, skal stilles gratis til rådighed af kommunen. Der kan således ikke opkræves betaling for nødvendige undervisningsmidler, der benyttes som led i den almindelige undervisning.

Det beror på en skønsmæssig vurdering, hvad der nærmere skal forstås ved *'nødvendige undervisningsmidler'*. Almindelige lærebøger er omfattet af begrebet undervisningsmidler, mens modsat normale skriveredskaber og fx almindeligt udstyr til idrætstimerne ikke anses for at være det. Er en undervisning baseret på anvendelse af fx lommeregner eller ordbøger, skal disse stilles gratis til rådighed. Ønsker eleverne at benytte egne ordbøger og lommeregner, er det dog ikke nødvendigt, at folkeskolen samtidig stiller disse til rådighed. Der er heller ikke noget til hinder for, at forældrene beslutter at betale for visse undervisningsmidler, som man efter aftale med den pågældende lærer, finder ønskelige, og som man kan sige ligger ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde kravene i læseplanen. Det vil typisk gælde materialer til fremstilling af større arbejder i fx sløjd, håndarbejde og lignende.

Med hensyn til brug af computere hedder det i forarbejderne til folkeskoleloven fra 1993 (lovforslag nr. L 270 af 21. april 1993, bemærkningerne til § 19):

'Som følge af, at edb er overgået fra at være et obligatorisk emne til at være en integreret del af fagenes indhold forudsættes det, at den igangværende udvikling med at udstyre skolerne med informationsteknologiske undervisningsmidler og give lærerne den nødvendige undervisningsmæssige baggrund fortsætter, så intentionerne om edb's fulde integration kan realiseres inden for de nærmeste år.'

På den anførte baggrund er det Undervisningsministeriets opfattelse, at folkeskoleloven ikke indeholder hjemmel til, at en kommune eller en folkeskole kan kræve, at elever i folkeskolen medbringer egen computer til brug i undervisningen. Det betyder, at hvis undervisningen er baseret på brug af computer, skal folkeskolen stille computere gratis til rådighed i undervisningen for elever, der ikke ønsker at benytte egen computer, jf. folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt. Tilkendegivelse af en forventning om, at eleverne medbringer egen computer, har således ikke nogen retsvirkninger.

Det er kommunens og den enkelte folkeskoles ansvar, at dette kommunikeres klart og tydeligt til forældrene, så de ikke føler sig forpligtet eller presset til at lade deres børn medbringe egen computer. Efter ministeriets opfattelse vil det være kritisabelt, hvis en folkeskole skaber tvivl herom.'

Det bemærkes, at de nævnte bestemmelser i folkeskoleloven ikke er ændret siden 2010."

Ministeriet henviste også til undervisningsministerens besvarelse til Folketingets Undervisningsudvalg af spørgsmål 153-156 (Alm. del) fra samlingen 2016/2017, og til ministeriets hjemmeside (www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/spoergsmaal-og-svar – under fanen "Forældrebetaling" og spørgsmålet "Kan en skole afkræve forældrene betaling for computere, bøger eller andre undervisningsmidler?") og hjemmesiden www.emu.dk/modul/bring-your-own-device-byod, hvor ministeriets og ministerens opfattelse også fremgår.

I forhold til udtalelserne fra Sønderborg Kommune og Nørreskov-Skolen udtalte Undervisningsministeriet, at det, der var anført i udtalelserne om BYOD-princippet, efter ministeriets opfattelse var i overensstemmelse med ministeriets retsopfattelse (jf. afsnittet citeret ovenfor).

Ministeriet tilkendegav, at det er kommunens og den enkelte folkeskoles ansvar, at rammerne for BYOD-princippet kommunikeres klart og tydeligt til forældrene, så de ikke føler sig presset til at lade deres børn medbringe egen computer. Efter ministeriets opfattelse ville det være kritisabelt, hvis en folkeskole skaber tvivl herom.

Ministeriet udtalte endvidere, at Nørreskov-Skolens brev ved brugen af ordet "forventes" havde været egnet til at skabe tvivl hos forældrene om rammerne for BYOD-princippet. Dette var efter ministeriets opfattelse kritisabelt.

Undervisningsministeriet noterede sig, at Nørreskov-Skolen hurtigt havde præciseret forholdene over for forældrene, og at Sønderborg Kommune havde fulgt op på sagen og løbende fremadrettet ville sikre, at der ikke opstår en lignende situation igen.

På den baggrund fandt ministeriet ikke anledning til at foretage sig videre i sagen.

Endelig udtalte Undervisningsministeriet, at BYOD-princippet var blevet drøftet på et møde mellem KL og undervisningsministeren den 23. april 2018. Ministeriet henviste i den forbindelse til et brev af 16. maj 2018, som ministeren havde sendt til Folketingets Undervisningsudvalg om mødet.

Det fremgår af ministerens brev, at det på mødet var oplyst, at BYOD-princippet efter KL's opfattelse fungerede godt, at KL gjorde sig mange bestræbelser på at vejlede kommunerne korrekt om strategien, og at KL vejledte både generelt om strategien og i konkrete situationer, hvor kommuner henvender sig med spørgsmål om fortolkningen af strategien.

Det var – på baggrund af drøftelserne med KL – ministerens vurdering, at der ikke på nuværende tidspunkt var behov for yderligere tiltag fra ministeriets side. Ministeren tilkendegav dog samtidig, at hun fortsat ville følge udviklingen og foretage en eventuel fornyet vurdering, hvis hun oplevede behov for det.

4. Mine bemærkninger

Jeg er enig med Undervisningsministeriet i, at den retsopfattelse, som ministeriet redegjorde for i brev af 25. maj 2010 (gengivet ovenfor under pkt. 3.3), og som ombudsmanden i udtalelsen af 20. august 2010 (Folketingets Ombudsmand beretning for 2010, sag nr. 2010 18-1) erklærede sig enig i, fortsat er udtryk for gældende ret.

Jeg kan supplerende oplyse, at de citerede bestemmelser i folkeskoleloven skal ses i sammenhæng med grundlovens § 76, 1. pkt., hvorefter alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen.

Jeg er også enig med ministeriet i, at ordlyden i brevet fra Nørreskov-Skolen til forældrene til elever fra 3. årgang og opefter var egnet til at skabe tvivl hos forældrene om rammerne for BYOD-princippet.

Efter min opfattelse burde Nørreskov-Skolen derfor ikke have sendt det pågældende brev til forældrene på skolen.

Jeg har noteret mig, at Nørreskov-Skolen hurtigt har præciseret retstilstanden både over for forældre og ansatte, ligesom skolen og Sønderborg Kommune har beklaget fejlen.

Jeg har ligeledes noteret mig, at Sønderborg Kommune hurtigt fulgte op på sagen over for kommunens øvrige skoler, og at kommunen har tilkendegivet fremadrettet løbende at ville sikre, at der ikke opstår en lignende situation igen.

Endelig har jeg noteret mig Undervisningsministeriets oplysninger om, at der ikke på nuværende tidspunkt vurderes at være behov for yderligere tiltag fra ministeriets side, men at ministeren dog fortsat vil følge udviklingen og eventuelt foretage en fornyet vurdering, hvis der opleves behov for det.

På den baggrund foretager jeg mig ikke mere i sagen.

Der vil blive lagt en anonymiseret nyhed ud om sagen på min hjemmeside.

Til din orientering vedlægger jeg en vejledning om ombudsmandsloven, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven (Information om dine rettigheder).

Med venlig hilsen

Jørgen Steen Sørensen

Kopi sendt til:

Nørreskov-Skolen
Sønderborg Kommune
Undervisningsministeriet